

LLIBRE D'ABSENCIES, DE MIQUEL MARTÍ I POL

És massa d'hora per afirmar-ho, però avancem-ne la hipòtesi: possiblement *Llibre d'absències* sigui un dels volums més travats ideològicament de Miquel Martí i Pol; gairebé un llibre de tesi, de proposta d'una actitud coherent en un moment molt determinat de la vida del poeta, però no circumscrit de manera exclusiva a aquest moment. Si bé el llibre és generat per un fet prou dolorós com és la mort de l'esposa del poeta, la reflexió de Miquel Martí i Pol —que segueix un procés d'anàlisi de la pròpia realitat, d'autoconeixement i de maduresa personal que arrenca de força anys enrera— no s'hi encalla, ni tan sols elegíacament. Des del plany i el dolor, i des de la serenor, l'eix del discurs poètic segueix essent el mateix poeta, el seu jo temporal en tensió, que resol, una vegada més, apostant per la vida i el futur, que és tant com dir per l'amor.

El llibre s'inicia de la manera més lògicament humana possible en una situació com la que l'ha generat: amb l'enyor i el sentiment de l'absència expressats en clau de temps —«Ja no hi seràs mai més»—, i aquest sentiment es manté, matisat progressivament per una major dosi de serenor i d'acceptació, al llarg del llibre, sobretot de la primera meitat. La locució adverbial *mai més*, repetida, és gairebé sempre matisada immediatament per l'adversativa *però*, que introdueix la reflexió compensatòria del sentiment. Per això, en els primers poemes encara es constata l'enyor dels «temps venturosos» passats i la immobilitat del temps present, com si s'hagués aturat, exasperant, en el dolor «aquest buit / opac i sord» contra el qual «ni l'àvid xuclador / del desig no pot res»; però en els posteriors poemes que tornen a la meditació sobre el temps, el seu passar «ineluctable» és vist ja com a alliberador d'aquell neguit obsessiu: «Cap dels somnis / no dura més que viure. Cap resclosa / no deturarà el temps». Ara bé, aquest temps que passa, si arriba a esborrar les manifestacions del dolor, no esborra l'essencial, la presència de «l'estimada morta», perquè la seva mort es va convertint «a poc a poc, en pràctica de vida», perquè la presència de l'absent arribarà a ser una *presència quotidiana* per a tots els qui havien viscut amb ella:

*I a poc a poc esdevindràs tan nostra
que no caldrà ni que parlem de tu
per recordar-te; a poc a poc seràs
un gest, un mot, un gust, una mirada
que flueix sense dir-lo ni pensar-lo.*

Aquesta comunió i simbiosi que el poeta proclama, fins i tot plàcida, amb aquella simplicitat i tendresa que li sabem des de fa trenta anys, és possible ara perquè el poeta es descobreix en ell mateix un nou *espai*, de vegades «secret», d'altres, plàcid, i d'altres encara, «de privilegi / entorn del qual em cerco i m'edifico», un espai que és «ple de tu fins i tot quan no et recordo». D'aquí, els mots del poeta:

*No et distanciïs;
el teu estar completa el nostre viure,
li dóna plenitud, sentit i força
i en fa l'espai en què tot ho podem
imaginar perfecte.*

El temps, doncs, racionalitzat com tota altra vivència del poeta, opera fins que és acceptat amb tot el seu poder, com una força còsmica: «Tot és perfecte i just dins el seu àmbit»; i sorprèn en constatar-ne l'efecte, com arriba «la llum que esclata / rera el mirall opac i els cortinatges / angoixants i feixucs d'aquest llarg temps de prova», és a dir, com, rera el dolor, esclata la vida, aquella que ja en el primer poema és qualificada de «poderosa» i que clou el llibre en clara oposició a la mort:

*La mort
sempre serà el domini de la fosca
i ara jo visc en claredat de vida.*

Aquest crit a la vida, que barra el camí a la possibilitat de la desfeta personal i al tancament, que nega la temptació d'un nou enclaustrament, no és altre que el que s'aferma des del *Quadern de vacances*, més poderós que mai, però, més agressiu i reptador. La

mort de l'esposa ha afegit arguments a la necessitat de viure del poeta: «és vivint que puc pensar-te», «i et visc intensament sense tenir-te»; la vida, «més viva», cal «ofrenar-la als absents, / que d'ells és el domini del profund / en què s'engendren desigs i esperances». Sens dubte és el poema «A plenitud» el que, prenent els mots d'Umberto Saba que encapçalen el llibre, sintetitza millor aquesta actitud i, a més, introdueix un nou element, sorprenent d'entrada en un llibre com aquest però extraordinàriament aclaridor de la visió del poeta, que arrodoneix el valor de la vida: la *bellesa*; però no pas una bellesa estàtica, de contemplació, sinó dinàmica i en tensió. La vida, per a un home a qui no li mancaria raó de considerar-se'n maltractat, posseeix justament «tota la bellesa / d'aquell restar contra tots els designis», com diu fent una clara al·lusió a l'actitud vital que amb més fermesa ha mantingut aquests darrers anys el poeta: «aquell esforç, que prou que coneixies, / de persistir quan res no ens és propici». I és així com li ha vagat de convèncer-se que «viure és aprendre's / part dedins d'un mateix» i d'adonar-se com la vida el xucla, l'empeny, perquè és l'única força que té: «la vida sol·licita vida / per perfer la bellesa».

Aquesta —diguem-ne— teoria de la vida té una clau de volta, una explicació darrera, possiblement l'única vàlida i convincent: *l'amor*, una de les presències, no només temàtica, de tota l'obra de Martí i Pol; ho expressa així a «Lletra a Dolors»:

*l'única esperança
de sobreviure és estimar amb prou força
per convertir tot el que fem en vida
i acreïxer l'esperança i la bellesa.*

L'amor, doncs, la seva força, és l'element que ens faltava per completar la reflexió poètica que proposa *Llibre d'absències*, i, en aquesta reflexió, cal situar-lo en el lloc que li destina el poeta, el central i nuclear; no és casual que el poema estructuralment central del llibre sigui justament «L'amor», que s'iniciï amb un vers tan clar com «Tot en l'amor s'emplena de sentit» i que, després de valorar-ne la força —«És, doncs, sols per l'amor que ens creixen roses / als dits i se'ns revelen els misteris»—, es clogui amb la

contundència d'un «així donaràs vida». Per això el poeta s'aconsella a ell mateix: «emplena / d'amor el buit de l'estimada morta», i retorna la imatge femenina, incitadora de vida, que a *Capfoguer*, dins *Estimada Marta*, era «la noia / d'ulls clars, que mira tendra i expectant», i aquí es concreta en «els ulls / tindríssims d'una dona inconeguda».

Finalment, cal remarcar el fet que el poeta, com d'altres vegades abans ja, interrelaciona aquesta reflexió amb el propi exercici poètic, entès com el procés, intern i interioritzat, d'explicar-se des del silenci i traduir amb mots tota aquesta intensitat de vida; és significatiu que en els poemes de reflexió sobre la pròpia art poètica els mots es relacionin amb conceptes com els de *silenci* i *harmonia*; vegi's, per exemple, «L'espera» o aquest fragment d'«Aquell silenci»:

*Deixa que et portin
les mans i el pensament al mateix centre
d'aquell silenci des del qual saps sempre
quin camí emprendre, i obre els ulls a tota
la intensitat de vida que concentres
en cada mot: això et donarà forces
per créixer en l'harmonia i la bellesa.*

Uns versos, és clar, que cal relacionar amb els de poemes de llibres anteriors en què el poeta anava definint el seu concepte de poesia i el valor que li atorga, com també hi caldrà relacionar l'afirmació que fa a «Quasi elegia»: «Escriu per tu...»

Llibre d'absències, doncs, supera en escriu aquell possible llibre de circumstància que podia haver estat i s'inscriu, accentuant-ne la profunditat, en la línia de reflexió vital que esclatà amb força a *Estimada Marta*, els orígens de la qual cal buscar encara en llibres anteriors.

PERE FARRÉS